

สื่อสังคมออนไลน์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา Online Social Media and Propagation of Buddhism

เมธี เชษฐวิสุต

Matee Chatvisut

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus

บทคัดย่อ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีวิธีการหลายวิธี ทั้งวิธีการพูด วิธีการทำตัวอย่างให้ดู วิธีการเขียน แต่ไม่ว่าจะเผยแผ่ด้วยวิธีการใดๆ การเผยแผ่หลักคำสอนทางพุทธศาสนาจะเป็นพระภิกษุสงฆ์ หรือ อุบาสก อุบาสิกา นักเผยแผ่ต้องมีพุทธวิธีในการสอนโดยเริ่มจากปรัชญาขั้นพื้นฐานอันได้แก่ กัลยาณมิตรและมีสติปัญญา ที่ประกอบด้วยหลักของนักเผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียน ที่มีความสัมพันธ์กันในฐานะเป็นกัลยาณมิตรเพราะในทางพระพุทธศาสนาถือว่า ผู้เผยแผ่กับผู้ฟัง หรือ ผู้สอนกับผู้เรียนนั้น ต้องประสานสัมพันธ์กัน มีความกรุณาต่อกัน ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ สื่อออนไลน์บนโลกอินเทอร์เน็ต เช่น คอมพิวเตอร์และโทรศัพท์เคลื่อนที่เข้ามามีอิทธิพลในการใช้ชีวิตประจำวันกับคนและสังคมโลก กล่าวได้ว่า เป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวางภายใต้บริบทและแนวโน้มของประชากรโลกที่จะใช้ชีวิตในโลกออนไลน์ ดังนั้นควรเล็งเห็นถึงความสำคัญเรื่องการเผยแผ่หลักคำสอนพุทธศาสนาผ่านสื่อออนไลน์ต้องเป็นไปอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งไม่เป็นการบิดเบือนพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาตามพระไตรปิฎกเพื่อดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

คำสำคัญ: สื่อสังคม; ออนไลน์; พระพุทธศาสนา

Abstract

There are several ways including speaking, demonstrating and writing for propagation of Buddhism. Anyhow, a monk, a lay Buddhist follower,

a teacher, or a propagator each of them have to use the Buddhist ways in his/her propagation. It always starts with the fundamental philosophy such as the good friendship and the rational intelligence together with the virtues of the propagators and their receivers. At this point, the Buddhist calls it as a true friend who has mercy on each other. At the present, an information technology or an online social media such as a computer and a mobile phone influences over our daily lives and this world society. Therefore, they become the important instruments that help us easily reach to the Buddha words and are very useful for widely propagating in the world online context. For this reason, the propagators should strongly have integrity and should not distort the Buddha words when making the propagation via the online social media.

Keywords: Social Media; Online; Buddhism

บทนำ

วิวัฒนาการของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เป็นพัฒนาการแห่งคัมภีร์พระพุทธศาสนา กล่าวคือ คัมภีร์พระพุทธศาสนามีพัฒนาการ 3 ยุค คือ 1) ยุคมุขปาฐะ ระยะการสืบทอดพระธรรมวินัย โดยระบบปากต่อปาก ผู้มีบทบาทสำคัญมี 3 รูป คือ พระพุทธเจ้า พระอานนท์ และพระอุบาลี 2) ยุคพระสูตร ระยะการสืบทอดพระธรรมวินัยโดยการรวบรวมร้อยเรียงเป็นพระสูตร ผู้มีบทบาทสำคัญมี 3 รูป คือ พระมหากัสสปเถระ พระอุบาลี และพระอานนท์ เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน 3 เดือน พระมหากัสสปเถระเป็นประธานจัดปฐมสังคายนา ร้อยเรียงพระธรรมเทศนาเป็นพระสูตร รวบรวมพระวินัยเป็นหมวดหมู่ 3) ยุควิชาการ ระยะการสืบทอดพระธรรมวินัย โดยการแต่งคัมภีร์พระพุทธศาสนา ผู้มีบทบาทสำคัญมี 3 ท่าน คือ พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ พระมัชฌันติกะ และพระมหาเถวะ (พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ , 2547:50) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดำเนินการมาตามลำดับโดยใช้อุปกรณ์ของแต่ละยุค แต่พอมาถึงปัจจุบัน เมื่อโลกเจริญมากขึ้นจึงมีพัฒนาการในการเผยแผ่โดยเพิ่มวิทยุโทรทัศน์และเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามา จึงพอจะแบ่งออกเป็น 5 ยุคคือ

1. ยุคการสื่อสารโดยคำพูดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใช้วิธีมุขปาฐะ
 2. ยุคการสื่อสารโดยการเขียนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเขียนตามผนังถ้ำจารีกลงใบลาน
 3. ยุคการสื่อสารโดยการพิมพ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการพิมพ์หนังสือพระไตรปิฎก คัมภีร์ ตำราทางพระพุทธศาสนา
 4. ยุคการสื่อสารโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางวิทยุโทรทัศน์
 5. ยุคการสื่อสารโดยโทรคมนาคมและดิจิทัลมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางดาวเทียม และอินเทอร์เน็ต ในแต่ละยุคมีรูปแบบ กระบวนการและประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่แตกต่างกันไป วิธีการบางอย่างอาจเหมาะสมกับคนในยุคสมัยนั้นๆ แต่พอความเจริญผ่านไป พระพุทธศาสนาก็ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อให้เหมาะสมกับคนในยุคสมัย
- เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้แผ่ขยายกระจายไปทั่วทุกมุมโลก การศึกษาในยุคปัจจุบัน ใช้แท็บเล็ต โน้ตบุ๊ก แม้แต่โทรศัพท์มือถือที่สามารถเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ทุกที่ทุกเวลา สามารถค้นหาข้อมูลได้จากโปรแกรมค้นหา หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาก็มีพระไตรปิฎกฉบับออนไลน์ มีเว็บไซต์ทางศาสนาอธิบายคำสอนทางศาสนาเผยแผ่ทางอินเทอร์เน็ต อินเทอร์เน็ตจึงเป็นสื่อที่ทำให้ให้ผู้คนติดต่อสื่อสารกันได้สะดวกรวดเร็ว อินเทอร์เน็ตจึงได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก แม้จะเต็มไปด้วยคุณประโยชน์แต่อีกด้านหนึ่งก็มีโทษแฝงมากับการข้อมูลข่าวสาร (ดาณฎา ไซพรธรรม, 2556: 192)

เนื้อเรื่อง

1. ความหมายและประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)

สื่อสังคมออนไลน์ หรือ Social Media หมายถึง สื่อดิจิทัล หรือฮาร์ดแวร์ที่ทำงานอยู่บนพื้นฐานของระบบเว็บ หรือเว็บไซต์บนอินเทอร์เน็ต ที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการทางสังคม ที่มีผู้สื่อสารจัดทำขึ้น โดยที่ผู้เขียนจัดทำขึ้นเอง หรือพบเจอสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราว เหตุการณ์ บทความ ประสบการณ์ รูปภาพ วิดีโอ และเพลง แล้วนำมาแบ่งปันเนื้อหา ข้อมูล ข่าวสาร ประสบการณ์ และพูดคุยให้ผู้ใช้ในโลกออนไลน์ ในเครือข่ายของตนได้รับรู้ ทั้งข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง กับคนที่อยู่ในสังคมเดียวกันได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้ประโยชน์ร่วมกัน (อรรธรณ วงศ์แก้วโพธิ์ทอง, 2553: 63-69)

2. ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ (สำนักงานประชาสัมพันธ์, 2561: 4-6)

1) เวบบล็อก (Weblogs) เป็นสื่อส่วนบุคคลบนอินเทอร์เน็ตที่ใช้เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ข้อคิดเห็น บันทึกส่วนตัว แบ่งปันให้บุคคลอื่นๆ โดยผู้รับสารสามารถเข้าไปอ่าน หรือแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้เขียนและผู้อ่านได้โดยไม่จำกัดข้อคิดเห็น ในการแสดงเนื้อหาของบล็อกจะเรียงลำดับจากเนื้อหาใหม่ไปสู่เนื้อหาเก่า ผู้เขียนและผู้อ่านสามารถค้นหาเนื้อหาย้อนหลังเพื่ออ่าน และแก้ไขเพิ่มเติมได้ตลอดเวลา เวบบล็อกที่ได้รับความนิยม เช่น Blogger, Exteen, Bloggang,

2) Social Networking หรือเครือข่ายทางสังคมในอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นเครือข่ายทางสังคมที่ใช้สำหรับเชื่อมต่อระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนและแบ่งปันข้อมูลระหว่างกันทั้งด้านข้อมูลส่วนบุคคล กิจกรรมส่วนตัว การศึกษา ธุรกิจ การเมือง เช่น Facebook, Hi5, Linked in, MySpace

3) บล็อกจิ๋ว (Micro Blogging) เป็นเว็บเซอร์วิสหรือเว็บไซต์ที่ให้บริการแก่บุคคลทั่วไป สำหรับให้ผู้ให้บริการเขียนข้อความสั้นๆ ประมาณ 140 ตัวอักษร ที่เรียกว่า “Status” หรือ “Notice” เพื่อแสดงสถานะของตัวเองว่ากำลังทำอะไรอยู่ หรือแจ้งข่าวสารต่างๆ แก่กลุ่มเพื่อนในสังคมออนไลน์ (Online Social Network) (Wikipedia, 2010: ออนไลน์) ก็เพื่อให้ผู้ใช้ที่เป็นทั้งผู้เขียนและผู้อ่านเข้าใจง่าย ที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายคือ Twitter

4) วิดีโอออนไลน์ (Online Video) เป็นเว็บไซต์ที่ให้บริการวิดีโอออนไลน์โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งปัจจุบันได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้ให้บริการสามารถติดตามชมได้อย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันได้มีโฆษณาขึ้น ผู้ใช้สามารถเลือกชมเนื้อหาได้ตามความต้องการและยังสามารถเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์อื่นที่เกี่ยวข้องได้จำนวนมากอีกด้วย เช่น Youtube

5) Photo Sharing เป็นเว็บไซต์ที่เน้นให้บริการฝากรูปภาพโดยผู้ให้บริการสามารถอัปโหลดและดาวน์โหลดรูปภาพเพื่อนำมาใช้งานได้ ที่สำคัญนอกเหนือจากผู้ให้บริการจะมีโอกาสแบ่งปันรูปภาพแล้ว ยังสามารถใช้เป็นพื้นที่เพื่อเสนอขายภาพที่ตนเองนำเข้าไปได้อีกด้วย

6) Wikis เป็นเว็บไซต์ที่มีลักษณะเป็นแหล่งข้อมูลหรือความรู้ (Data/Knowledge) ซึ่งผู้เขียนส่วนใหญ่อาจจะเป็นนักวิชาการ นักวิชาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านต่างๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม 7) Virtual Worlds การสร้างโลก

จินตนาการโดยจำลองส่วนหนึ่งของชีวิตลงไป จัดเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่บรรดาผู้ท่องโลกไซเบอร์ใช้เพื่อสื่อสารระหว่างกันบนอินเทอร์เน็ตในลักษณะโลกเสมือนจริง (Virtual Reality) เช่น สำนักข่าวรอยเตอร์ สำนักข่าวซีเอ็นเอ็น ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อพื้นที่เพื่อให้บุคคลในบริษัทหรือองค์กรได้มีช่องทางในการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ 8) Crowd Sourcing เป็นหลักการขอความร่วมมือจากบุคคลในเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยสามารถจัดทำในรูปของเว็บไซต์ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อค้นหาคำตอบและวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ทั้งทางธุรกิจ การศึกษา การสื่อสาร ซึ่งอาจจะมีการดึงความร่วมมือจากเครือข่ายทางสังคมมาช่วยตรวจสอบข้อมูลเสนอความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะ

9) Podcasting คือ อุปสงค์หรือความต้องการส่วนบุคคล ส่วน “Broadcasting” เป็นการนำเสนอต่างๆ มารวมกันในรูปของภาพและเสียง Podcast เป็นการบันทึกภาพและเสียงแล้วนำเข้าสู่เว็บเพจ (Web Page) เพื่อเผยแพร่ให้บุคคลภายนอก ที่สนใจดาวน์โหลดเพื่อนำไปใช้

10) Discuss / Review/ Opinion เป็นเว็บบอร์ดที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถแสดงความคิดเห็น โดยอาจจะเกี่ยวกับ สินค้าหรือบริการ ประเด็นสาธารณะทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เช่น Epinions, Moutshut, Yahoo!Answer, Pantip, Yelp

3. การเผยแพร่คำสอนพระพุทธศาสนานำไปสู่สังคมออนไลน์

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแพร่ออกไป แล้วมีการน้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติ เพื่อทำให้เกิดการศึกษาและการพัฒนาตนเองเป็นทางที่ถูกที่ควร (พระเทพปริยัติสุธี, 2545:133) การเผยแพร่คำสอนพระพุทธศาสนาจึงถูกนำไปสู่สังคมออนไลน์ นำไปใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก มีเว็บไซต์ต่างๆ เผยแพร่ ธรรมะผ่านทางอินเทอร์เน็ต จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งชาวต่างชาติมีความสนใจที่จะศึกษาศาสนาพุทธ เพิ่มมากยิ่งขึ้น และมีเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นชุมชนเมืองแห่งใหม่ของโลก เป็นชุมชนของคนทั่วทุกมุมโลก เป็นช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ไม่จำกัดพรหมแดน ไม่จำกัดสถานที่และไม่จำกัดเวลา ยังสามารถนำเสนอได้ทั้งข้อความ ภาพ เสียง วิดีโอ และสามารถสนทนาโต้ตอบกับผู้ชมได้ด้วยเหตุนี้เององค์กรต่างๆ ทั่วโลกจึงหันมาใช้บริการอินเทอร์เน็ต จึงมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือนี้ให้เกิดประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ทั้งเชิงรับและเชิงรุก ถ้าไม่ได้ทำความเข้าใจให้ดีก็จะไม่เห็นความแตกต่างในเรื่องนี้ ขณะที่พูดถึงการเผยแผ่เชิงรับ หมายถึงการเผยแผ่ด้วยการเทศน์ การสอนธรรมเป็นหลัก ส่วนการเผยแผ่เชิงรุก หมายถึงการใช้การสงเคราะห์ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นตัวนำคนเข้าหาธรรม แม้แต่การที่พูดถึงการเผยแผ่ของพระอัสสชิ แค່ท่านไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน อุปติสสะปริพาชกเห็นท่านแล้วเลื่อมใสมาขอฟังเทศน์ พระอัสสชิก็เทศน์ว่า

“ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุพระตถาคตตรัสเหตุแห่งธรรมเหล่านั้นและความดับแห่งธรรมเหล่านั้นพระมหาสมณะมีปกติตรัสอย่างนี้” (พระไตรปิฎก เล่มที่ 4 ข้อ 14 : 73)

อุปติสสะ ฟังแล้วได้ดวงตาเห็นธรรมมาขอบวชนี่ก็เป็นการเผยแผ่เชิงรับ ซึ่งเป็นเป้าหมายในการพัฒนาสังคมให้ได้ดี (พระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2540: 5) คือ

- 1) เว้นจากทุจริต คือ ประพฤติชั่ว ด้วยกาย วาจา ใจ
- 2) ประกอบทุจริต คือประพฤติดุชด้วยกาย วาจา ใจ
- 3) ทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมองใจ มีโลภ โกรธ หลง

เป็นต้น

4. สื่อออนไลน์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย

พระพุทธศาสนาอยู่ในสังคมโลกมานานหลายศตวรรษ ผ่านกาลเวลาที่มีความเจริญมาได้จนถึงทุกวันนี้เพราะการเผยแผ่ที่ประยุกต์เข้ากับสังคมที่มีความหลากหลายแตกต่างกันได้ ในยุคปัจจุบันเมื่อเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าไปมาก พระพุทธศาสนาหากดูผิวเผินจะขัดแย้งกับกระแสของเทคโนโลยี เพราะเป็นลักษณะสังคมแบบทุนนิยมซึ่งมีความโลภเป็นหลัก แต่หากดูอีกด้านหนึ่งความเจริญทางเทคโนโลยีมิใช่ความเลวร้าย อยู่ที่ผู้ใช้อย่างไร ถ้าผู้ใช้มีภูมิคุ้มกันทางจิตที่มั่นคงแล้ว เทคโนโลยีก็จะกลายเป็นเครื่องมือที่ทำให้พระพุทธศาสนากระจายไปยังกลุ่มชนได้อีกมาก มีงานวิจัยเรื่องการสื่อสารยุคใหม่กับความเห็นของผู้บริโภคพบว่าผู้บริโภคในยุคปีพุทธศักราช 2551 ให้ความสนใจในสามจอคือจอโทรทัศน์ จอโทรศัพท์มือถือและจอคอมพิวเตอร์(ศรีศักดิ์ จามรมาน, 2551: 68)

แนวโน้มในอนาคตพระพุทธศาสนาในประเทศไทยควรใช้ช่องทางเผยแผ่ให้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้บริโภคซึ่งปัจจุบันได้กลายเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์เต็มรูปแบบสามารถนำพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในสังคมออนไลน์ได้ดังต่อไปนี้

- 1) การมีหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในสื่อสังคมออนไลน์ทำให้มีการศึกษาค้นคว้า พระพุทธศาสนาผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ทุกเวลาเพียงแต่มีอุปกรณ์การเชื่อมต่อกับเครือข่าย เช่น คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น จึงเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งขององค์กรสงฆ์ว่าจะทำอย่างไรให้หลักธรรมของพระพุทธศาสนามีการเคลื่อนไหวอยู่ใน

ระบบเครือข่ายได้ ตลอดเวลา อาจจะเป็นเสียงริงโทน ข้อความผ่านมือถือ คำคมสุภาษิตของพระพุทธศาสนาต่าง ๆ เช่น พุทธัง สรณัง คัจฉามิ, นโม พุทธายะ, อิติปิโส ภควา อรหัง สัมมา สัมพุทธो เป็นต้น หรือจะเป็นพุทธสุภาษิตเช่น อตตาทิ อตตโน นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน, อตตาทิ หเว ชิตัง เสยโย ขณะตนนั้นแหละเป็นดี, อกตัง ทุกกภูมิง เสยโย ความชั่วไม่ทำเสียเลยดีกว่า, กลยาณการี กลยาณัง ปาปการี จ ปาปกัง ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว, กมฺมุนา วตตติ โลโก สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม เป็นต้น

2) ทุกคนกำลังศึกษาพระพุทธศาสนาโดยที่ผู้ศึกษาไม่รู้สึกรู้ว่ากำลังศึกษาคำสอนของพระพุทธศาสนา มีส่วนสำคัญอยู่สองระดับคือระดับโลกียะ คือชาวบ้านทั่วไปก็ศึกษาได้และ ระดับโลกุตตระเป็นธรรมะขั้นสูงเพื่อการหลุดพ้น พระสงฆ์สามารถนำเสนอหลักธรรมง่าย ๆ ที่ทุกคนรับรู้ได้โดยไม่มีความรู้สึกรู้ว่ากำลังศึกษาพระพุทธศาสนา เช่น ทุกคนเป็นเศรษฐีได้ “ถ้าขยันหา รักษาดี มีกัลยาณมิตร ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง” ซึ่งมาจากภาษาบาลีในอังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 23 ข้อ 144: 289) ความว่า อฏฺฐาตาทกมฺมเยเยสุ อปฺปมตฺโต วิธานวา สมํ กปเปติ ชีวิตัง สมภตํ อนรฺกขติ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยแปลความหมายไว้ว่า “คนหมั่นในการทำงาน ไม่ประมาท จัดการงานเหมาะสม เลี้ยงชีพพอเหมาะ รักษาทรัพย์ที่หามาได้” ถ้านำเสนอทั้งภาษาบาลีและคำแปลภาษาไทยจะเป็นเนื้อหาที่ยาก แต่เมื่อนำมาย่อความก็จะเป็นสิ่งที่เข้าใจง่าย จนผู้รับสารไม่รู้สึกรู้ว่ากำลังศึกษาพระพุทธศาสนา

อีกตัวอย่างหนึ่งสาเหตุแห่งความสุขได้แก่ “ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา เพียรหมั่นกสิกรรม ไม่สร้างเหตุแห่งความประมาท ปราศจากความตระหนี่” ซึ่งเป็นคำสอนที่มาจากภาษาบาลีในสังยุตตนิกาย สคาถวรรค(พระไตรปิฎกภาษาบาลี เล่ม 15 ข้อ 265: 75) ว่า “นาณฺญตฺร โพฆณฺจคตฺตปสา นาณฺญตฺร อินฺทริสํวรา นาณฺญตฺร สพฺพนิสฺสคฺคา โสถถิ ปสฺสามิ ปาณินิ” หากแปลเป็นภาษาไทยตามตัวอักษรก็จะแปลได้ว่า “นอกจากปัญญาและความเพียรนอกจากความสำรวมอินทรีย์ นอกจากความสละวางโดยประการทั้งปวงเรายังไม่เห็นความสุขดีแห่งสัตว์ทั้งหลาย” แต่เมื่อนำเสนอเป็นคำง่าย ๆ คนทั่วไปอาจจะไม่คิดว่าตนเองกำลังศึกษาคำสอนของพระพุทธศาสนาอยู่ อาจคิดว่าเป็นเพียงคำที่นักปราชญ์คนใดคนหนึ่งคิดขึ้นเป็นต้น

3) การให้บริการที่สามารถเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ทั้งสถานที่อุปกรณ์และปัจจัยทางกายภาพอื่นๆ เมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่ในสื่อสังคมออนไลน์หลักคำสอนก็ต้องสามารถเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิม เช่น การเทศน์ การบรรยายธรรม เป็นต้น แต่ต้องประยุกต์ให้เหมาะกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น มีการแสดงธรรมในโรงภาพยนตร์ มีการปาฐกถาธรรมทางอินเทอร์เน็ต มีการส่งข้อความเสียงทางโทรศัพท์มือถือ มี

การเผยแผ่คำสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก เป็นต้น เมื่อสถานการณ์โลกเปลี่ยนไป การเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็ต้องเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมและตามทันความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ก็จะทำให้กลายเป็นเครือข่ายสังคมพระพุทธศาสนาโดยไม่ได้กระทบต่อหลักคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนาแต่อย่างใด เพราะผู้รับสารสามารถเลือกรับสารได้ตามความสะดวกของผู้รับสารเองหรือหากมีข้อสงสัยในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาก็สามารถใช้โทรศัพท์ มือถือเปิดดูทางเว็บไซต์ทางพระพุทธศาสนาซึ่งในอนาคตควรมีหลายภาษาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้อย่างทั่วถึง หากยังคิดว่าพระไตรปิฎกยังเป็นหลักคำสอนที่ยากแก่การทำความเข้าใจ องค์การสงฆ์หรือคณะสงฆ์ก็ต้องหาทางปรับปรุงเปลี่ยนแปลงภาษาให้ทันสมัยเหมาะสมแก่ยุคสมัยซึ่งการปรับปรุงมิได้ทำให้หลักธรรมดั้งเดิมมีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ภาษาที่เหมาะสมกับคนในสื่อสังคมออนไลน์ควรเป็นข้อความที่สั้น กระชับ เข้าใจได้ทันที ภาษาพระพุทธศาสนาสามารถทำให้ง่ายได้เช่น “ทำดีไม่ต้องเดี๋ยว” ซึ่งก็มาจากภาษาบาลีในภทเทกรัตตสูตร มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 14 ข้อ 527: 348) ความว่า “อชฺเชว กิจจมาตปฺป” ภาษาแปลตามพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยแปลว่า “พึงทำความเพียรเสียในวันนี้แหละ” ซึ่งถูกต้องตามลักษณะการถอดความจากภาษาบาลีเป็นภาษาไทย แต่อาจจะไม่คุ้นหูกับคนในยุคนี้ แต่ถ้านำมาปรับปรุงแปลใหม่จะทำให้ติดปากคนได้ง่าย การประยุกต์มิใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงมิใช่การทำให้คำสอนเป็นสัทธรรมปฏิรูปแต่ประการใดเพียงแต่ทำให้เหมาะสม สมกับยุคสมัยเท่านั้น

5. องค์คุณพุทธศาสนากับผลกระทบการใช้สื่อออนไลน์

พระพุทธศาสนา ได้ดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกมายาวนานถึง 2,600 ปี จนถึงยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าวได้เชื่อมโยงให้โลกมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน มวลมนุษยชาติสามารถเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ในมิติของพระพุทธศาสนา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อพระพุทธศาสนา ตัวอย่างของผลกระทบด้านบวก เช่น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวางทั่วโลก ผู้คนสามารถเข้าถึงพระธรรม คำสอนผ่านทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้โดยสะดวก ทุกที่ ทุกเวลา ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบด้านลบ เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนาที่ไม่ถูกต้อง เหมาะสม การดูหมิ่นพระพุทธศาสนาโดยกลุ่มคนต่างศาสนา (ทศพนธ์ นรทัศน์, 2557)

6. องค์คุณพุทธศาสนากับการใช้สื่อออนไลน์

คุณค่าทางพุทธศาสนาหากนำมาปรับใช้ให้ถูกต้องกับกาลเทศะแล้วย่อมบังเกิดผล

ตามที่ต้องการโดยไม่เกิดผลกระทบใด ๆ ในสังคมโลก และควรใช้หลักธรรมในพุทธศาสนา มาปรับใช้คือ

1) ความพอดีและความสันโดษ คือใช้สื่อหรือเสพวัตถุแต่พอดี ทั้งในแง่เวลา และปริมาณ

2) มีสติ สติช่วยให้เราไม่หลงเพลินกับการเสพเทคโนโลยี รู้จักหยุดเมื่อถึงเวลา ถ้าไม่มีสติ ก็จะหลงจนเพลิน จนเสียงานเสียการ บางคนดูละครเกาหลีตั้งแต่หัวค่ำยันสว่าง แล้วก็มาบ่นว่าทำอย่างไรดี ดิฉันละครเกาหลีจนไม่มีเวลาทำงาน

3) ต้องรู้จักคุณและโทษ ของทุกสิ่งมีทั้งคุณและโทษ ใช้ให้มันเป็นคุณมากกว่าโทษ

4) แยกแยะระหว่างคุณค่าแท้กับคุณค่าเทียม ใช้หรือบริโภคสิ่งต่าง ๆ โดยมุ่งคุณค่าแท้มากกว่าคุณค่าเทียม (พระไพศาล วิสาโล, 2559)

7. ผลกระทบของสื่อออนไลน์ต่อพุทธศาสนา

กระแสจากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศนั้นมีผลกระทบต่อพุทธศาสนาและสังคมโลกโดยรวมอันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างไม่ระมัดระวังย่อมเกิดผลดังต่อไปนี้

1) ผลกระทบด้านศีลธรรมยุคสมัยการติดต่อสื่อสารแบบรวดเร็วของระบบเครือข่ายมีผลก่อให้เกิดโลกที่ไร้พรหมแดนหากเมื่อพิจารณาศีลธรรมของแต่ละประเทศพบว่ามีความแตกต่างกันประเทศต่างๆบุคคลผู้อยู่ร่วมกันได้ด้วยจารีตประเพณีโดยมีศีลธรรมความดีงามของแต่ละประเทศนั้นๆมีการแพร่ภาพหรือข้อมูลข่าวสารที่ไม่ดีไปยังประเทศต่างๆย่อมมีผลกระทบต่อความรู้สึกของบุคคลในประเทศนั้นๆที่นับถือศาสนาอันแตกต่างกันออกไป

2) ผลกระทบการละเมิดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล เพราะการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลหรือรูปภาพต่อสาธารณะชนอาจเป็นข้อมูลที่ไม่เป็นจริงหรือยังไม่สามารถพิสูจน์ความถูกต้องออกสู่สาธารณะชนได้

3) ผลกระทบการมีส่วนร่วมของบุคคลในสังคมลดน้อยลงในปัจจุบันการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศสามารถทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วจากการสื่อสารและจากการทำงานในระบบต่าง ๆ ที่สำคัญยังมีอีกด้านหนึ่งกับการมีส่วนร่วมของกิจกรรมทางด้านสังคมย่อมมีการพบปะสังสรรค์กันนั้นโอกาสอาจน้อยลงไปเรื่อยๆ

4) ผลการก่ออาชญากรรมบนระบบเครือข่าย จะเห็นได้ว่าความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมรูปแบบใหม่ เช่น อาชญากรรมทางด้านการขโมยข้อมูลสารสนเทศ การขโมยความลับ การหลอกลวง รวมถึงการบ่อนทำลาย

ข้อมูลจากการใช้โปรแกรมไวรัสหลากหลายรูปแบบ

5) ผลต่อการรับวัฒนธรรมโดยการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของบุคคลในสังคมโลก ย่อมทำให้การแสดงออกทางพฤติกรรม ด้านการแต่งกาย ด้านการบริโภคด้วยการมอมเมาเยาวชนในรูปแบบของการเล่นเกมอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งส่งผลกระทบการพัฒนาอารมณืด้านจิตใจของเยาวชนทำให้เกิดการกลืนวัฒนธรรมวิถีเดิมของแต่ละประเทศซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ของสังคมนั้นๆ (พระไพศาล วิสาโล, 2559)

สรุป

ข้อมูลข่าวสาร มีอิทธิพลอย่างกว้างขวางและมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลให้ข้อมูลและข่าวสารแพร่ กระจายไปในเวลาอันรวดเร็ว ครอบคลุมไปทั่วโลก ทำให้โลกแคบลงเหมือนเป็นชุมชนเดียวกันเป็น หมู่บ้าน (global village) การเชื่อมโยงด้านสารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษา และการพัฒนาตนเองทำให้เข้าถึงแหล่งความรู้ที่ต้องการได้มากขึ้น เป็นระบบการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ไม่จำกัดเวลา สถานที่ และเข้าถึงผู้คนได้มากที่สุด หากจะใช้วิธีการเผยแพร่พุทธศาสนาผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ให้เข้าถึงสังคมยุคใหม่หรือคนรุ่นใหม่ ประชาชนไม่ค่อยมีเวลาไปปฏิบัติธรรม ฟังเทศน์หรือศึกษาพระธรรมคำสอนที่วัดเหมือนสมัยอดีตที่ผ่านมา การเผยแพร่พระธรรมคำสอนผ่านสื่อออนไลน์ จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถทำให้เข้าถึงประชาชนได้ง่ายและกว้างขวางมากที่สุด ไม่จำกัดเวลา และสถานที่ ผู้ใช้อยู่ที่ไหนเวลาใดก็สามารถที่จะเข้าไปศึกษาพระธรรมคำสอนได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นที่ทำงาน ที่บ้าน หรืออยู่ในต่างประเทศ ผู้สร้างสื่อควรตระหนักถึงความสำคัญของการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือนจากความเป็นจริงและไม่ส่งผลกระทบด้านพุทธศาสนาโดยตรงคือตัวบุคคลที่นับถือหลักคำสอนพระพุทธศาสนาโดยไม่มีเวลาที่จะเรียนรู้ตนเองเพราะสนใจแต่สิ่งที่เป็นเหตุให้เกิดอกุศลที่มาทางประตูทั้ง 6 คือ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางร่างกาย และทางจิตใจ ซึ่งผลกระทบดังกล่าวนี้ทำให้เกิดผลกระทบตามมาทางด้านศีลธรรม ทางด้านการรับวัฒนธรรม โดยการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของบุคคลในสังคมโลก

บรรณานุกรม

- ดาณูภา ไชยธรรม. (2556). **เทคโนโลยีดาบสองคม**. กรุงเทพมหานคร: มายิก สำนักพิมพ์.
- ทศพนธ์ นรทัศน์. (19 กันยายน 2557). **เทคโนโลยีสารสนเทศกับผลกระทบด้านพุทธศาสนา**. สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2562. แหล่งที่มา : <http://www.phd.mbu.ac.th/index.php/2014-08-28-08-57-4/99-2014-09-19-23-56-30>.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2545). **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2559). เทคโนโลยีในทัศนะของพุทธศาสนา. **นิตยสาร CHIP**. 10(3).
- พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ. (2547). **วิพากษ์แนวคิดพระพุทธรูปศาสนาสำหรับโลกหลังยุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหายาสาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหายาสาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศรีศักดิ์ จามรมาน. (2551). **อินเทอร์เน็ตนักล่าอาณานิคมโลก**. กรุงเทพมหานคร: ฐานบุ๊คส์.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2540). **นวโกวาท(ฉบับประชาชน)**. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์. (2561). **กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ด้วยการใช้เฟซบุ๊ก (Facebook)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- อรรณ วงศ์แก้วโพธิ์ทอง. Social Media เครื่องมือเพิ่มศักยภาพทางธุรกิจ. **วารสารนักบริหารมหาวิทยาลัยกรุงเทพ**. (30)4, 63-69.